

Otsiv noorsootöö
11. detsember 2009.a.

ESIMENE OSA

1. Tutvumismäng

Iga osaleja tutvustab end lühidalt grupi ees. Pärast tutvustusi paneb igaüks kirja, kes jäi meelde ja miks. Tagasiside osalejatele: psühholoogid väidavad, et esmamulje jätmiseks on inimesel aega max 7 sekundit. Olulised on verbaalsed, eriti aga mitteverbaalsed sõnumid. Esmamulje mõju on pikaajaline. Noorte juurde minnes on kasulik seda teada.

2. Erinoorsootöö koht noorsootöös – sihtgrupp, seadused, vastuolud, võimalused (slaid 1)

Arutelu teemal, kas noorsootöö ja erinoorsootöö sihtgrupid erinevad põhimõtteliselt teineteisest. Paljude osalejate esialgne seisukoht oli, et noorte ja nn erinoorte vahel pole punast joont, noorsootöötaja peab vältima sildistamist. Otseselt riskinoortega tegelevad spetsialistid (nt turvakeskuse ja mõne kooli töötajad) arvasid siiski, et sotsiaalsete erivajadustega noortega töötamiseks on vaja täiendavaid oskusi ja teadmisi. Noorsootöötaja peab suutma näha erivajadusi ja oskama neile reageerida. Noorsootöö seadus, alusdokumendid ja õppeprogramm lähtuvad eelkõige motiveeritud ja teotahtelisest noorest, vähem-motiveeritud, passiivsete või ühiskonnale vastuvõtmatute hoiakutega noorte kaasamise vajadust pole arvestatud. Hea (eri)noorsootöötaja peaks valdama ka võrgustikutööd (kodu, kool, tugisüsteemid jm), kuid noorsootöötajal pole selleks piisavalt ettevalmistust ega volitusi.

Väga oluline oli anda grupile mõttevahetuseks aega. Seisukohti oli palju, enam-vähem ühise arusaamani jõuti alles ennelõunal. Sisuline arutelu jätkus koolituse lõpuni.

3. Otsiva noorsootöö kogemusi Eestist, Soomest ja mujalt (slaidid 2 ja 3)

Otsiv töömeetod ei ole uus, seda on kasutatud ja kasutatakse sageli ja ka Eestis. Noorsootöös on selle võimalused alles avastamata. Mitmeid elemente kasutavad noorsootöötajad iga päev, ise seda teadvustamata. Vaja teadvustada oma kogemused ja õppida teistelt. Grupp toob oma näiteid.

Otsiva noorsootöö sihtgrupp ja eesmärgid võivad olla väga erinevad, kuid iga meeskond peab otsustama, milline on nende eesmärk, ja selle omavahel selgelt kokku leppima. Keda me otsime ja mida me temaga teeme, kui leiame? Eesmärgist johtub meeskonna väljaõpe, meetodid, suhtelmissviis, reeglid. Eesmärke seades tuleb arvestada kohalikke vajadusi ja kindlasti ka ressursse. Erinoorsootöö ei tohiks deklareerida eesmärke, mille järele on küll suur vajadus, kuid mille

saavutamiseks pole piisavalt resursse, sest igasuguse erinoorsootöö, s.h. otsiva noorsootöö kriitiliseks edufaktoriks on usaldusväärsus + järjepidevus.

4. Mobiilse noorsootöö Saksa mudel (slaid 4)

Mobiilse noorsootöö mudel on algselt pärit USA-st. Saksamaal kasutatakse mobiilset noorsootööd viimased 25 aastat, sealt on ta levinud veel umbes kahekümnesse riiki. Tegemist ei ole jäiga skeemiga, kõik kasutajad võivad ja peavadki mudeli kohandama oma oludega. Mudel kasutab nelja töömeetodit, nende kasutamise aluseks on põhjalik sotsiaalruumi analüüs ja järjepidev olukorra jälgimine. Mudeli tutvustamisel arutleti, et mudeli meetodeid kasutatakse ükshaaval ka Eestis, kuid kompleksset kasutamist, nagu näeb ette Saksa mudel, Eestis varem tehtud ei ole. Grupp toob oma näiteid.

5. Mobiilse noorsootöö pilootprojekt Tallinnas Mustamäe linnaosas (slaidid 5-13)

Projekti meeskond lähtus soovist proovida Eesti (Mustamäe) tingimustes läbi tervikliku Saksa mudeli ja projekti tulemuste alusel otsustada, kas ja kuidas oleks otstarbekas rakendada mudelit igapäevasesse (eri)noorsootöösse.

Osalejad said ülevaate projekti kogemustest, samuti põhimõtetest, mida tuleks arvestada, alustades otsivat noorsootööd riskigrupi noortega. Avalikus ruumis noortega suhtlemine võib anda häid tulemusi, eriti suur on vajadus sellise tööviisi järele vähemotiveeritud noorte puhul. Kuna mobiilse noorsootöö eesmärgiks on püsivate suhete loomine ja hoidmine noortega, siis ei ole õige seda teha projektipõhiselt.

Arutelu vastutusest, mis kaasneb riskigrupi noortele suunatud otsiva noorsootööga. Uus töömeetod pakub suurt huvi, kuid sageli ei näe noorsootöötajad vajadust täiendõppeks ega ole valmis oma keskuse tööd ümber korraldama, vastamaks uue sihtgrupi vajadustele.

TEINE OSA

6. Riskigrupid (slaidid 1-2)

Väljenditel nagu “riskinoored”, “riskigrupp”, “riskikäitumine”, “riskide maandamine” jne puudub sisu, kui on määratlemata, millisest riskist käib jutt. Risk on millegi ebasoovitava juhtumise tõenäosus. Kõrge riskitaseme puhul on tõenäosus suur, madala puhul väike, kuid mõlemal juhul on tegemist ainult tõenäosusega, mida ei tarvitse juhtuda.

Universaalseid riske ei ole olemas, nad on alati seotud kindla sündmuse või valdkonnaga (nt oht jääda töötuks või rasedaks, haigestuda tuberkuloosi, sooritada õigusrikkumine jne). Noorsootöö projektides peetakse tavaliselt silmas kriminogeenseid riske ja narkoennetust, aga noorsootöö võimalused on palju avaramad. Üheks riski vähendamise võimaluseks on kaitsefaktorite tugevdamine, milleks sobib hästi ka noorsootöö.

Riske võib vaadelda valdkondade kaupa. Riskide hindamine nõuab korralikku väljaõpet. Noorsootööd või sekkumisi kavandades ei pea alati läbi viima mahukat riskihindamise intervjuud, hea spetsialist suudab kõrgendatud riski valdkondi määrata ka igapävasel suhtlemisel kogutud info järgi.

Madala riskitasemega noored osalevad programmides ja tegevustes meelsasti, kuid mõju on suurem siis, kui kaasata keskmise ja kõrge tasemega noored. Selleks on noorsootöötajal vaja täiendavaid teadmisi ja oskusi. Ülikõrge riskitasemega noorte taset on küll võimalik vähendada, kuid tavaliselt jääb see ikkagi liiga kõrgeks ega vähenda oluliselt tagajärgi. Riskigrupi noortega töötamisel vajab noorsootöötaja kindlasti võrgustikku ning võrgustikutöö alaseid teadmisi ja kogemust.

Meeskond peab kokku leppima, milliste riskide maandamisega tegeldakse, ning hankima selleks endale vajaliku ettevalmistuse ja meetodika. Erinevate sihtgruppide hindamiseks erinevate riskide suhtes on välja töötatud erinevad skaalad ja meetodid. Valesid vahendeid kasutades ei jõua õigete tulemusteni (nt noorukite kriminogeensete riskide mõõtmine täiskasvanute skaalal).

Riskide ja kaitsefaktorite teema oli grupi jaoks uus ja huvitav, toodi näiteid, esitati küsimusi. Seekord mahtus ajakavva vaid lühike ülevaade, mis kinnistas teadmist, et erinoorsootöö nõuab põhjalikku ettevalmistust ja lisaoskusi, mis tuleks kindlasti lülitada noorsootöötajate väljaõppeprogrammi.

7. Väärtuste mäng / kaardimängu kogemus, arutelu (slaid 3)

Üks kõige raskemini mõjutatav riskivaldkond on seotud väärtustega. Väärtuste konflikti korral ei õnnestu alati saavutada kompromissi. Väärtuste muutmine on väga pikaajaline protsess, prioriteetid vahetuvad kergemini. Isiklikus väärtuste hierarhias kõrgemal asuvatest väärtustest ei taganeta.

Mängu eesmärk oli teadvustada tundeid, mis tekivad, kui vaidlustatakse sulle olulisi väärtusi. Kõik mängu valikus toodud väärtused ja omadused olid selgelt prosotsiaalsed, ometi tekitas nende järjestamine tugevaid emotsioone. Riskigrupi noortega töötades puutume sageli kokku ka selliste väärtustega, mida ühiskonnas ei aktsepteerita. Noorsootöötaja reaktsioon, suhtumine? Arutelu. Grupp jagab oma kogemusi.

8. Teised teemad ja kokkuvõte (slaidid 4-8)

Meeskonnatööd, kultuuri ja subkultuuri ning noortega suhtlemist käsitleti osaliselt koos teiste teemadega, kuna erinoorsootöö põhimõistete ja eripära aruteludele tuli pühendada kavandatust rohkem aega. Arutelud olid sisulised ning arendavad, seetõttu polnud mõistlik neid katkestada.

Koolituspäeva kokkuvõtteks tuleb tõdeda, et noorsootöötajate õppeprogrammi erinoorsootöö osa on vaja tugevasti laiendada ja süvendada. Täiendõppe vormis erinoorsootöö temaatika käsitlemine võib jääda liiga pealiskaudseks, mistõttu teadmiste tegelik rakendamine võib olla küsitav.

Lisa: CD PowerPoint'i esitlusega (24 slaidi)